

План проведення тижня зарубіжної літератури

Понеділок

Відкриття тижня. Загальношкільна лінійка «Україна у творчості зарубіжних письменників» (5-9 класи).

Вівторок

Виставка учнівських малюнків до творчості зарубіжних письменників: «Читаємо, уявляємо, малюємо» (5-9 класи).

Середа

Свято інтелекту «Своя гра» (5-9 класи).

Четвер

Конкурс-гра для учнів 8 класу «Літературні розумники».

П'ятниця

Розгадування кросвордів (5-9 класи).

Вступ

«... Слово, книжка і живі людські стосунки»

Чим багатший естетичний досвід індивідуума,

тим досконаліший його смак,

тим чіткіший його моральний вибір,

тим він вільніший...

Й.О.Бродський

Більше ніж два сторіччя разом із програмовим вивченням літератури в школі пліч-о-пліч крокує, значно розширюючи можливості спілкування учнів з мистецтвом слова, позакласна робота з дисципліни. Літературні гуртки, екскурсії, виставки, свята, вечори, конкурси, ігри, шкільний театр – ось далеко неповний перелік найпоширеніших видів позакласної роботи з літератури. У кожного з них є своя методика проведення, специфіка, армія прихильників. Кожний з них має безліч методичних варіацій і свій досвід існування на теренах шкільної літературної освіти. І кожний з них, за умови правильної організації, має потужний виховний потенціал.

Сучасному вчителю-словеснику добре знайомий і такий різновид виховної роботи в школі як тиждень зарубіжної літератури, у рамках якого відбувається широка інтеграція урочної, позакласної та позашкільної роботи з предмета. Такі тижні щорічно організовуються методичними об'єднаннями вчителів-словесників і проводяться згідно виховного плану роботи школи. До участі залучаються всі учителі зарубіжної літератури, учнівський колектив, бібліотекарі, вчителі-предметники суміжних із зарубіжної літературою дисциплін (українська мова та література, іноземна мова, музика, образотворче мистецтво, історія тощо), батьки. Тиждень зарубіжної літератури – це своєрідний творчий звіт, демонстрація досягнень як для вчителів, так і для учнів. Специфічною ознакою цього шкільного заходу є відкритість і неформальність, установка на швидку реалізацію особистісно значущого задуму, на «кінцевий результат». Предметний тиждень з літератури характеризується багатоаспектністю. Він дозволяє юним читачам спілкуватися з широким колом естетичних явищ, стає джерелом різноманітних художніх вражень – читацьких, театральних, музичних, від щирого і захоплюючого спілкування з цікавими людьми творчих професій та однолітків.

Таким чином, тиждень зарубіжної літератури в школі – це багатоаспектний інтегрований комплекс навчально-виховних заходів з предмета, спрямований на закріплення, збагачення та поглиблення знань учнів із зарубіжної літератури й розвиток творчої майстерності вчителів-словесників.

Головними завданнями проведення предметного тижня із зарубіжної літератури є:

· популяризація зарубіжної літератури як шкільного предмета і суміжних з нею дисциплін;

- розвиток інтересу учнів до зарубіжної літератури і читання;
- поглиблення і поширення знань учнів із предмета;
- сприяння розвитку читацької культури учнів;
- виявлення літературно-обдарованих дітей;
- організація неформального учнівського спілкування, сприяння самоствердженню та самоорганізації школярів;
- розвиток самостійної творчої діяльності учнів;
- удосконалення професійної майстерності вчителів-словесників;
- обмін досвідом, поповнення методичної скарбнички педагогів.

Організація тижня зарубіжної літератури ґрунтується на основі загально дидактичних та методичних принципів. Серед дидактичних назвемо такі:

ü принцип системності, послідовності й наступності (предметний тиждень – це не просто низка випадкових епізодичних позакласних занять, а певна система послідовних навчально-виховних заходів, що організуються з урахуванням віку і рівня розвитку дитячого колективу);

ü поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів (реалізація цього принципу передбачає безпосередню участь учнів у підготовці і проведенні заходів тижня, усвідомлення школярами їхнього значення для гармонійного розвитку особистості, особистісного духовного зростання. Виховання творчої особистості можливе, якщо існують умови для вияву самостійності й творчості, схвалюються ініціатива та самодіяльність);

ü принцип добровільної участі школярів (на відміну від уроків зарубіжної літератури, робота на яких регламентується єдиною і обов'язковою для всіх навчальною програмою, заходи тижня зарубіжної літератури є для школярів добровільними. Завдання вчителя полягає у тому, щоб організувати роботу таким чином, аби участь у заходах стала для школярів особистісно-значущою. Учні також мають право на свободу вибору індивідуального творчого самовираження: спробувати себе у ролі актора, режисера, читця, художника, екскурсовода тощо).

ü принцип доступності (вимагає врахування реальних можливостей учнів, відмови від інтелектуального й емоційного перенавантаження).

Серед принципів організації позакласної роботи із зарубіжної літератури, які виокремлюють вітчизняні учені-методи О.О.Ісаєва та Ж.В.Клименко, назвемо такі, урахування яких забезпечуватиме високу ефективність предметного тижня:

ü принцип тісної взаємодії позакласної роботи з уроками зарубіжної літератури;

ü принцип взаємодії з іншими шкільними предметами та видами мистецтв;

ü принцип взаємопов'язаного вивчення української та зарубіжної літератур.

До названих також додамо також принцип залучення різноманітних видів діяльності учнів: навчальної, ігрової, читацької, виконавської, художньої тощо; принципи зацікавленості, масовості і видовищності.

Розглянемо етапи підготовки тижня зарубіжної літератури.

Досить складно чітко визначити, коли настав час готуватися до цього виховного заходу. Думаємо, що творчий учитель готуватиметься до нього цілий рік. На уроках зарубіжної літератури, на засіданні гуртків, репетиціях шкільного театру словесник створюватиме додаткову мотивацію: готуємось до предметного тижня. Малюємо ілюстрації до художнього твору, пишемо творчу роботу, готуємо проект, складаємо рекламу, оформлюємо читацький щоденник – кращі роботи обов'язково будуть

презентовані у різноманітних заходах тижня. В такому разі достатньо за два-два з половиною місяці розпочати попередню підготовчу роботу.

Практика проведення предметних тижнів у школі показала, що в організації тижня зарубіжної літератури можна виділити чотири етапи. Перший – цілепокладання; другий – планування; третій – проведення; четвертий – підбиття підсумків, аналіз досягнутих результатів.

Перший етап – цілепокладання. На цьому етапі вчитель має проаналізувати стан вивчення зарубіжної літератури в школі, позакласну роботу з предмета, чітко визначити мету й головні завдання тижня, систему навчально-виховних заходів, якою можна досягти запланованих результатів, термін проведення тижня, сформулювати робочу групу з підготовки заходу.

Другий етап – планування. При розробці плану тижня зарубіжної літератури рекомендуємо дотримуватись таких вимог:

- орієнтація на реалізацію потреб, інтересів дітей, їх розвиток, що передбачає врахування пропозицій школярів і батьків;
- залучення у процес підготовки та проведення предметного тижня вчителів зарубіжної літератури, бібліотекарів, учнівського колективу, батьків;
- відображення в роботі тижня літературних ювілеїв, пам'ятних дат;
- використання різноманітних видів і форм позакласної і позашкільної роботи з предмета;
- передбачення різних видів діяльності учнів;
- забезпечення участі у виховних заходах учнів основної і старшої школи;
- конкретність, реальність, обґрунтованість роботи, яка планується;
- врахування загальношкільних планів та планів виховної роботи класних керівників, традицій школи, досвіду проведення тижнів зарубіжної, української літератури минулих років тощо.

На етапі планування вчитель також визначає відповідальних за проведення заходів (вчителі, бібліотекарі, учні, батьки), укладає графік проведення заходів, узгоджує з адміністрацією школи кошторис. Бажано, щоб план проведення тижня було складено за місяць-півтора до його проведення. Також на цьому етапі необхідно підготувати стендові завдання, стіннівки, творчі роботи, малюнки для виставки.

Безпосередньо перед початком основних заходів, потрібно класним керівникам на виховних годинах оголосити програму тижня зарубіжної літератури. Школу можна прикрасити висловами про книгу, літературу, читання. У фойє вивішується план роботи. Буде цікаво, якщо учні підготують яскраві рекламні листівки, анонси до запланованих заходів.

Третій етап – проведення. Учитель керує виконанням програми тижня, за необхідністю вносить корективи.

Четвертий етап – підбиття підсумків. На цьому етапі перевіряються письмові творчі роботи, оголошуються і нагороджуються переможці й активні учасники тижня. Аналізується проведена робота (чи всі позиції плану вдалося виконати, чи відповідав зміст тижня визначеній меті, які заходи вдалися краще (а які провалилися) і чому, чи став предметний тиждень системою заходів, чи відповідало емоційне забарвлення заходу його задуму, яким був рівень активності учнів, якої оцінки заслуговує кожний член колективу, від чого слід відмовитись і що нового внести на наступний рік тощо).

Свято інтелекту «Своя гра».

Участь беруть 4 команди по 5 гравців у кожній. Із барабана команди дістають по 3 теми (по 5 запитань до кожної теми). Учитель зачитує запитання командам на обрану ними тему. За правильну відповідь команда отримує 10 балів. Після кожного туру йде команда, котра набрала найменшу кількість балів.

ТЕМА «ЯБЛУКА».

1. Саме такий напис був на яблуці, що стало яблуком розбрату та призвело до початку Троянської війни.
2. Цим яблукам присвячені сторінки оповідання І.Буніна.
3. Яблука, що їх жбурляв батько у свого сина, стали символом жорстокості у цій новелі Ф.Кафки.
4. Саме він викрав золоті яблука із саду Гесперид.
5. Своє надкушене яблуко Бен Роджерс виміняв у Тома Сойера на право зробити це. («Для найвродливішої»; антонівським; «Перевтілення»; Геракл; на право фарбувати паркан)

ТЕМА «ВОНИ БУЛИ ОСТАННІМИ...»

1. Таємниці приготування цього напою, що її так і не відкрив останній із піктів, присвячена балада Р.Стівенсона.
2. Ця книга стала останнім твором письменника О.Дюма.
3. Останньою, сьомою планетою, яку відвідав Маленький принц, була саме вона.
4. Він - автор новели «Останній листок».
5. Саме така назва одного з оповідань про Шерлока Холмса, після виходу якого обурені читачі надіслали сотні листів на адресу Конан Дойля.

(мед («Вересовий трунок»); «Велика кулінарна енциклопедія»; Земля; О.Генрі; «Остання справа Холмса»)

ФРУКТОВО – ЯГІДНА ТЕМА

1. Цей письменник - автор оповідання «Аґрус».
2. В одній із байок Лисиця захотіла дістати ці ягоди, але, навіть не скуштувавши їх, сказала «Вони кислі».
3. Це робили дівчата – служниці Ларіних, аби, збираючи ягоди, не мали змоги їх їсти.
4. Звертаючись до майбутнього покоління, цей поет – футурист писав:
Вам завещаю я сад фруктовий
Моей великой души.
5. Дослівно китайською ім'я цього поета звучить як «біла слива».

(Чехов; виноград; співали; В.Маяковський; Лі Бо)

-2-

ТЕМА «ПОРТРЕТИ»

1. Він - автор твору «Портрет Доріана Грея».
2. Портрет цього полководця Жульєн Сорель носив у своєму медальйоні.
3. Портрет цієї жінки надихнув Рея Бредбері на створення оповідання «Усмішка».
4. Себя как в зеркале я вижу,

Но это зеркало мне льстит – так критично та з іронією відгукнувся на свій портрет пензля О.Кіпренського цей російський поет.

5. Блакитні очі, чистий голос.

Неначе льон, білявий волос – саме так описав портрет цієї героїні О.Пушкін у романі «Євгеній Онєгін».

(Оскар Вайльд; Наполеона; «Джоконди»; О.Пушкін; Ольги)

ТЕМА «СВІЙСЬКІ ТВАРИНИ»

1.З проханням намалювати цю тваринку кілька разів звертався до пілота Маленький принц.

2. Цю свійську тварину прихопив із собою Гуллівер, щоб розвести таку породу в Англії.

3. Так назвав сусідову теличку хлопчик Мотл з повісті Шолом – Алейхема.

4.Це ім'я вмiла викладати з літер Джалі, кізочка Есмеральди.

5. Нільс здійснив свою чудесну мандрівку разом з ними.

(баранець; корова; Миня; Феб; гуси)

ТЕМА «ПТАХИ, РИБИ, ЗВІРІ...»

1.Цій африканській екзотичній тварині, що мешкає біля озера Чад, присвятив одну із своїх поезій М.Гумільов.

2. Так звали ватажка зграї вовків, що у ній виріс Мауглі.

3. У «Пісні про Буревісника» М.Горького саме ці птахи «стогнуть проти бурі, гнутья метушливо, ладні аж на дно нуртини заховати жах зомлілий».

4. Саме цю величезну рибину піймав старий Сантьяго з повісті – притчі Е.Хемінгуея «Старий і море».

5. Цей поет – автор відомого хоку:

На голій гілці

Самотній ворон тихо старіє.

Осінній вечір.(жирафа; Акела; чайки; марлін; Мацуо Басьо)

ТЕМА «ЗМІЇ»

1. Тоді цей персонаж Екзюпері «намалював удава в розрізі, щоб дорослим було зрозуміліше. Адже їм завжди треба все пояснювати»

2. Саме про цю жінку писав М. Гумільов в одному із своїх віршів:

Из города Киева

Из логова змиева

Я взял не жену,

А колдунью.

3. Плодом с цього дерева змії спокусив Єву

4. Назва твору О. Пушкіна про князя що був вжалений гадюкою, яка вилізла із черепа коня.

5. Отруйною кров'ю цієї міфічної потворної змії Геракл змастив наконечники стріл, що стали ще смертоноснішими.

(Маленький принц; про А. Ахматову; дерево пізнання добра і зла; «Пісня про віщого Олега»; Гідра)

ЧОРНА ТЕМА

1. А. Ахматова у вступі до цієї поеми писала:

Зорі смерті стояли над нами,

І безвинна судомила Русь

Під кривавими каблуками

І під шинами чорних «марусь».

2. Таким було ім'я Чорного лицаря з роману В. Скотта «Айвенго».

3. Саме з ним порівнюються шаровари козака в повісті М. Гоголя «Тарас Бульба» .

4. Цей грецький бог підземного світу їздив на колісниці, запряжені й чорними кіньми, а у жертву йому приносили здебільшого чорну худобу.

5. Вперше цей спокусник з'явився перед Фаустом в образі чорного пуделя.

(«Реквієм»; лицар Левине Серце; з Чорним морем; Аїд; Мефістофель)

ТЕМА «ЖИТТЯ СОБАЧЕ»

1. Коли Чичиков глянув на цього поміщика, той йому здався схожим на ведмедя.

2. Саме цієї породи була собачка з оповідання А. Чехова «Дама з собачкою».

3. Саме собака був його «найприємнішим супутником і вірним товаришем» протягом 16 років життя на безлюдному острові.

4. У вигляді чорного пуделя вперше з'явився перед Фаустом цей спокусник.

5. Таке ім'я та по-батькові обрав собі Шариков – персонаж твору М. Булгакова «Собаче серце».

(Собакевич; шпіц; Робінзон Крузо; Мефістофель; Поліграф Поліграфович)

ТЕМА «ЖАБИ»

1. Народилось дитинча –

Не дівчатко не хлопча,

Не пацюк, не жабенятко,

А невидиме звірятко – таку нісенітницю повідомила ця зла баба цареві Салтану.

2. У травні 1867 року з'явилася перша книга цього американського письменника під назвою «Знаменитая скачущая лягушка из Калавераса».

3. Вона назвала людське дитинча Жабенятком Мауглі.

4. Жаба з байки Федра луснула із заздрощів, змагаючись з цією твариною.

5. Стара бридка жаба хотіла, щоб її син став чоловіком цієї малесенької дівчинки.

(баба Бабариха; Марк Твен; мати Вовчиця; Віл; Дюймовочка)

ТЕМА «ІВАНИ»

1. Про кохання російського солдата Івана Терешки та італійської дівчини Джулії розповів В. Биков у цій повісті.
2. Саме таким було прізвище хлопчика Ваньки, що писав листа «На деревню дедушке».
3. Саме у цьому жанрі писав свої твори Іван Крилов.
4. Про долю солдата Андрія Соколова та хлопчика-сироти Ванюшки розповів у цьому творі М. Шолохов.
5. Цей Іван став першим серед російських письменників Нобелівським лауреатом.

(«Альпійська балада»; Ванька Жуков; байки; «Доля людини»; Іван Бунін)

ТЕМА «ВОНИ БУЛИ ПЕРШИМИ»

1. Першим подвигом Геракла стала перемога над цим хижакком.
2. У 1901 році француз Рене Сюллі-Прюдом став першим письменником, що отримав цю високу міжнародну нагороду.
3. Саме у цьому оповіданні Конан Дойля ми вперше зустрілися з Шерлоком Холмсом.
4. Це слово було першим, що його виразно навчився гавкати Шариков з твору «Собаче серце».
5. Справжнє ім'я цього відомого японського поета – Хадзіме, тобто «перший».

(немейський лев; Нобелівська премія у галузі літератури; «Етюд у багряних тонах», «Абир» «риба»; Ісікава Такубоку)

Літературні розумники

(конкурс-гра для учнів 8 класів)

Мета: проводячи літературну гру під час тижня світової літератури, повторити вивчене на уроках світової літератури у 5-8 класах, розвивати зв'язне мовлення, вміння працювати у групі, швидко приймати рішення, виховувати любов до світової літератури.

I Розминка - «Сім ключових слів - твір»

1. Дзеркальце, троянда, олень, ворон, розбійники, карета, сльози. («Снігова королева»)
2. Піч, веретено, перина, колодязь, яблука, брама, півень. («Пані Метелиця»)
3. Сопілка, професор, корзина, білка, собаки, зима, вогнище. («Дванадцять місяців»)
4. Черевичок, миші, годинник, хрещена мати, попіл, бал. («Попелюшка»)
5. Паркан, бородавки, печера, скарби, цвинтар, школа, кліщ. («Пригоди Тома Сойера»)
6. Кози, щоденник, порох, човен, папуга, зарубки, частокіл. («Робінзон Крузо»)
7. Індичка, племінник, дитинство, контора, дух, цвинтар, свято. («Різдвяна пісня у прозі»)
8. Кит, компас, работоргівля, тубільці, Африка, С.В., термітник. («П'ятнадцятирічний капітан»)
9. Пілот, пустеля, баобаб, лис, змія, троянда, вулкани. («Маленький принц»)

II Завдання на швидкість - «Установіть відповідність»

1. Жюль Сент-Екзюпері

2. Джек Чехов
3. Чарльз Скотт
4. Антуан Верн
5. Фрідріх Гоголь
6. Роберт Лондон
7. Вальтер Конан Дойль
8. Іван Шиллер
9. Антон Стівенсон
10. Олександр Крилов
11. Микола Діккенс
12. Артур Пушкін

III Говоріть по черзі - Дайте коротку відповідь

1. Яке ключове слово у поемі «Іліада»? (гнів)
2. Яким був Гомер? (сліпим)
3. Кому снився сон про народження палаючого смолоскипа? (матері Паріса)
4. Як Одісей хотів уникнути походу на війну і чому? (прикинувся божевільним)
5. Чому Ахілл був майже невразливий на полі бою? (мати купала у водах Стікса)
8. Хто змайстрував Ахіллові щит? (Гефест)
9. Як звали чоловіка Єлени Спартанської? (Менелай)
10. Хто очолив похід на Трою? (Агамемнон)
11. Хто такий Поліфем? (циклоп)
12. Хто допоміг Парісові викрасти Єлену? (Афродіта)

IV Конкурс капітанів - «З'єднайте стрілками імена героїв та їх значення»

Пенелопа провидиця

Одіссей самозакоханий

Геракл той, що мислить наперед

Прометей хитромудрий

Нарцис завдяки Гері

Ахілл упокірник коней

Гектор прудконогий

Кассандра вірна дружина

V Командна робота - Поясніть крилаті вислови із міфів Давньої Греції

1. Авієві стайні –
2. Яблуко розбрату –
3. Знаходиться під егідою –
4. Танталові муки –
5. Сізіфова праця –
6. Скринька Пандори –
7. Бути між Сціллою й Харибдою –
8. Нитка Аріадни –
9. Троянський кінь –
10. Вогонь Прометея –

VI Темна конячка (поняття у скринці) - Теорія літератури

Канцона - ... (пісня про кохання)

Сирвента - ... (пісня про політику, суспільне життя)

Пастореле - ... (пісня про зустріч лицаря і пастушки)

Рубаї - ... (чотиривірш, де римується 1, 2 і 4 рядки)

Бейт - ... (двовірш)

Ліричний вірш, що складається з 3-12 бейтів, пов'язаних наскрізною моноримою кожного другого рядка – (газель)

Художнє означення, влучна характеристика предмета – (епітет)

Художнє перебільшення певних рис та властивостей персонажа – (гіпербола)

Драматичний твір з гострим, непримиренним конфліктом, закінчується смертю героя або героїв – (трагедія)

Драматичний твір, де висміюються людські вади, недоліки існуючого ладу тощо – (комедія)

Головна думка твору; вищий смисл, в якому худ. твір переконує читача – (ідея)

Зіткнення інтересів, прагнень, вчинків персонажів – (конфлікт)

VII Відповідай по черзі - «Впізнай за цитатою»

1. «... Сором страшений

Був би мені від троян і троянок у довгім одінні,

Як боягузтвом я став би далеко від бою ховатись...» (Гектор, «Іліада» Гомера)

2. «Зараз же йдіть до намету Ахілла, сина Пелея,

Взявши за руки, ведіть Брісеїду сюди гарнолицю;

А не даватиме, з більшим загоном прийду я до нього

І відберу її сам, - ще гірше тоді йому буде». (Агамемнон, «Іліада» Гомера)

3. «Не говори мені, Гекторе клятий, про жодні угоди!

Як не бува між людьми і між левами клятв непорушних,

Як між вовками й ягнятами згоди не буде ніколи,

А без кінця споконвік одне з одним вони ворогують, -

Так і між нами не бути любові, не бути ніяким

Клятвам нерушним, аж поки один з нас чолом не поляже

Й крові його Арей не нап'ється, боєць войовничий...» (Ахілл, «Іліада» Гомера)

5. Сидячи, сам подоїв уже й кіз, і овець мекотливих,

Всіх за чергою, і кожній тоді підпустив сосунятко.

Білого він молока на кисле узяв половину.

Сир віддавивши, поклав у плетені кошики зразу... (Циклоп Поліфем, «Одіссея» Гомера)

4. «Всю мою вроду, чужинче, й красу мою, й зовнішній вигляд

Вічні забрали боги з того дня, як збройні аргеї

На Іліон попливли й Одіссей, чоловік мій, із ними.

От якби він повернувся й життя моє взяв би в опіку,

Краще жилося б мені, і більша була б моя слава. (Пенелопа, «Одіссея» Гомера)

5. Чотири речі нам потрібні,

щоб невеселих збутись дум:

здорове тіло, добра вдача, ім'я хороше,

світлий ум. (Рудакі)

6. Хай кожна мить, що в вічність промайне,

Тебе вщасливлює, бо головне,

Що нам дається тут, - життя, пильнуй же!

Як ти захочеш, так воно й мине. (Омар Хайям)

9. «З земель іспанських хмара на нас суне.

Шоломів полум'я, лат блискотіння.

Охопить франків гнів превеличезний,

Бо зрадник Ганелон доклав тут руку,

Це ж він пропонував у ар'єргард нас». (Олів'єр, «Пісня про Роланда»)

7. «Тим більший запал! - граф відповідає. -

Хай Бог боронить з усіма святими,

Щоб через мене слава франків згасла!

То краще вмерти, ніж ганьбу стерпіти,

Бо за безстрашність Карл нас полюбляє». (Роланд)

11. «Що ти верзеш, зухвальцю!

З язичником не буде миру й дружби.

Прийми закон, що Бог нам пропонує:

Християнином стань - мир запанує! (Карл, «Пісня про Роланда»)

8. «Якщо б я зрадник був - мовчав би!

Роланд мене скарбів, грошей позбавив.

Не криюся, бажав йому я смерті!

Але це помста, аж ніяк не зрада!» (Ганелон, «Пісня про Роланда»)

VIII Колективна справа - Поясніть англійські прислів'я і приказки

Словом і місто можна здобути
На все свій час
Око — вікно серця
Шкурою того не приховаєш, що в кістках сидить
Добре діло йде, коли розум пораду дає
Ласощі багатіїв — сльози бідняків

IX Підсумок змагань

Урок. Тема.Ганс Крістіан .Андерсен. «Соловей».

Протиставлення в казці «справжнього» та « штучного».

Мета:познайомитися з казкою, порівняти живого і штучного солов'я, показати силу справжнього мистецтва, відпрацювати в учнів навички виразного читання та переказу казки; розвивати пам'ять, образне мислення; формувати уявлення про справжню красу; виховувати любов до природи.
Епіграф:Життя коротке, мистецтво вічне

О.Уайльд

Словник:Арія—церозвинута, закінченавокальнап'єса для голосу – соло з оркестровимсупроводом. У первісномузначеннітермін "арія" означав пісню (являє собою частинуоперноїдії).

Імператор—титул деякихмонархів, щоозначаєбільшвисокий ранг порівняно з королем, царем.

Камергер—придворний чин і придворнезвання старшого рангу.

Капельмейстер—Керівниквокальної капели або оркестру, диригент.

Орнітолог- це біолог, що вивчає птахів. Він спостерігає за їх поведінкою в умовах живої природи, мегаполісу і в неволі. Відстежує сезонні міграції. Займається науково-дослідною роботою.

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності

– Віталій Біанкі, російський письменник, автор творів для дітей на науково-природничі теми сказав: «Рослини і тварини, ліси, гори і моря, вітри, дощі, зорі - увесь світ навколо нас говорить з нами всіма своїми голосами. Але ми їм не чуємо. Тільки малі діти розмовляють з ним своєю мовою, і незрозумілий лепет їх сам звучить для нас як дзюрчання струмка, шелест лісу, перекличка птахів. Дітьми ми довговчимося мови дорослих. А коли нарешті навчаємося висловлювати свої думки словами, вже не можемо розповісти, про що ми розмовляли з квітами, птахами, хмарами: забули».

Сьогодні ми спробуємо поспілкуватись з чарівним птахом, героєм твору Г.К.Андерсена.

А мені, можливо, вдасться повернутись у дитинство, щоб згадати, про що розмовляють діти з природою. Отже, вперед.

Робота з кросвордом.

– Розгадайте кросворд. Якщо ви правильно назвете слова по горизонталі, то по вертикалі зможете прочитати назву казки, яку будемо вивчати на уроці.

	1.									
		2.								
		3.								
4.										
			5							
		6.								
	7.									

1. Казка про дівчинку, що була морською красунею. (Русалонька).

2. Предмет, який підклали принцесі під перини. (Горошина).

3. Речовина, з якої був зроблений солдатик. (Олово).

4. Професія у театрі, яку дуже хотів обрати Г.Х.Андерсен. (Актор)

5. Ліричний жанр, за який перепадало юнакові від директора гімназії. (Вірш).

6. Ім'я подруги Кая. (Герда).

7. Розміри дівчинки, що стали основою її імені. (Дюйм).

II. Оголошення теми й мети уроку.

– Молодці! Із завданням справились добре. Сьогодні ми дійсно познайомитися з казкою Андерсена "Соловей", поповнимо свій словниковий запас, матимемо змогу порівняти живого і штучного солов'я, спробуємо визначити, що хотів донести до читача Андерсен своїм твором, яким чином він розв'язав конфлікт між справжньою красою та штучною. Ганс Крістіан Андерсен дуже любив природу і дітей. Адже саме вони діють у його казках. Цього разу героєм його твору стала маленька, але дуже співуча пташка – соловей.

Перед роботою над змістом казки звернемося до опису пташки, відомостей про неї з міфології різних країн. Вдома наші «орнітологи» знайшли та підготували повідомлення і легенди про солов'я.

Повідомлення учнів.

– Згідно з російськими легендами, поширеними на Смоленщині, на солов'я перетворився чоловік, який відмовився дати склянку води своїй хворій матері і вона його за це прокляла. На Тульщині білий соловей вважався провідником інших солов'їв. Мисливці прагнули заволодіти таким птахом, вважаючи, що він забезпечить їм успіх на полюванні.

– Згідно з народними уявленнями стародавніх греків вживання в їжу м'яса солов'я може позбавити людину сну.

– Популярним персонажем східнослов'янської міфології і билинного епосу був Соловей-розбійник, який перемагав ворогів своїм страшним свистом.

– Ім'я чудесного птаха у вірменській міфології Хазаран Блбула в перекладі з іранської мови означає "співаючий соловей". Від його співу розквітали сади і все вкривалося рослинністю.

– На Волині було поширене вірування про те, що солов'ї починають вперше співати опівночі на Пасху, коли починається всенощна служба в церкві.

– Прекрасний спів солов'я не залишає байдужим нікого. Вважають, що співає він уночі, насправді ж соловейко співає і вночі, і вдень, просто вдень ми не можемо почути його через шум та спів інших птахів. Оскільки соловей – це перелітний птах, тому він співає лише з квітня по червень, саме в той час, коли самиця насиджує яйця. Співають лише солов'ї-самці. У співі він виражає свої почуття до самки, оберігає її, коли вона сидить на гнізді. Співає соловейко лише до появи пташенят, а з часом припиняє, щоб не привертати увагу хижаків. Незважаючи на чудовий спів, солов'ї за своїм забарвленням не впадають у вічі, їх пір'я коричнево-червоне, а черевце – сіро-біле. Гніздяться вони на деревах, але саме гніздо не дуже міцне. Іноді воно може бути прямо на землі або на дуже великій висоті. Як правило, в гнізді самиця відкладає від 4 до 6 яєць, які мають характерне забарвлення – оливкове, темно-оливкове, зеленувате або ж блакитнувате з плямами. Соловейко – птах особливий. Більше за все він любить південні країни та країни в зоні континентального клімату. Наприклад, солов'я європейського можна зустріти практично в кожній європейській країні, окрім Англії, Ірландії, Уельсу та Шотландії (багато хто вважає, що це через вологість клімату на острові).

Восени, коли дні стають вже короткими, солов'ї відлітають на захід Африки, де зимують, харчуються павуками, комахами, червами, ягодами, але не співають. На батьківщині птахи з'являються десь на початку травня. Ще однією особливістю у них вважається своєрідна школа. Кожен молодий соловейко навчається співу у старших, наслідуючи їх. Тому, якщо ви помітили, що біля вашого дому співає тільки один птах, будьте уважнішими: можливо, це вже цілий квартет. Співають солов'ї теж дивно: сидять на гілці не високо від землі, опускають крила і горбляться, постійно оглядаючись навколо, адже вони дуже потайливі і стові. Але якщо спів соловейка інтенсивний та самовідданий, то до нього можна навіть приблизитися впритул.

– А ви бачили солов'я? Сірі, білі, голубі, кольорові пір'їнки – маленька птаха майже непомітна. Але спів зачаровує. (Демонструються малюнки солов'я)

III. Опрацювання матеріалу уроку.

1. Слово вчителя. Погодьтеся, в усіх цих міфах є щось таємниче, те, що робить легенди казковими. Саме солов'ю присвячують чимало дифірамбів поети та письменники

Колись у дитинстві малий Ганс запитав у тата, що таке казка. У відповідь почув: «Якщо справжня казка, то в ній прекрасно узгоджуються справжнє життя і те, до чого ми прагнемо». Такими й були твори Андерсена.

Коли Г.К. Андерсен писав твір «Соловей», перед ним стояв образ коханої жінки Йонні Лінд, шведської співачки, яку називали «шведським соловейком».

Отже, давайте звернемося до цієї казки, де розповідається про силу великого і справжнього мистецтва, спробуємо вияснити, чи всяка краса приносить радість і задоволення.

2. Читання казки Г.К. Андерсена «Соловей» учителем та підготовленими учнями (Звучить запис уривка з «Лускунчика» П.І. Чайковського).

Словникова робота: пояснення нових слів з тексту (Арія, імператор, камергер, капельмейстер)

3. Бесіда (за змістом)

– Де відбуваються події казки?

– Опишіть палац імператора? Зачитайте уривок.

– Кого зачарувала своїм співом «маленька сіра пташка»? Доведіть, що спів солов'я був дійсно красивим.(Учні зачитують слова рибалки, кухарочки, мандрівників про спів солов'я).

– А як імператор довідався про солов'я? Як цей випадок характеризує імператора?

– Перекажіть, як за наказом імператора знайшли птаха.

– Якими автор показав придворних? Чому вони вихваляли спів, якого ніколи не чули?(Підлабузник. Вихваляли те, що похвалив імператор).

– Зачитайте опис солов'я. Чи таким його уявляли придворні? А яким?

– Намалюйте словесний портрет птаха.

–Давайте запишемо у зашити, яким був соловей(учні заповнюють першу колонку таблиці)

Живий соловей	Штучний соловей
Маленька сіренька пташка Простий вигляд Маленьке горлечко	
Спів	
Немов скляні дзвіночки дзвенять; співав, як сам хотів	

– Чи сподобався спів солов'я імператору з казки Андерсена?Аргументуйте.

– Як ви гадаєте, чому соловей відмовився від нагороди імператора?

–Як поставилися люди до солов'я? Чи відчув він себе щасливим у палаці? Чому?

– Що було у пакунку, який отримав імператор?.

–Давайте порівняємо пташок. Знайдемо ті слова, які характеризують штучного птаха (Учні у зошитах заповнюють другу частину таблиці)

Живий соловей	Штучний соловей
	Дуже схожий на живого, але весь обсіпаний діамантами, рубінами та сапфірами; виблискував сріблом та золотом; блищав, як обручка або брошка
Спів	
	Співав, як заведена шарманка

–Чому соловей полетів з палацу?

– Поясніть успіх штучної пташки.

– Чому справжній і штучний соловей не змогли співати разом?

– Що врятувало імператора від Смерті?

– Правильно – спів солов'я. (Звучить запис співу солов'я).

Слово вчителя. Чарівним солов'їним співом людина захоплюється вже багато років. Та не всі солов'ї однаково талановиті. Більшість співає посередньо, «стандартну» пісню, що складається з 4 – 5 колін. Вона швидко надокучає. Однак є й інша категорія цих птахів. Це – співаки – «композитори», їх пісня складається з 10 – 12 колін. Причому спів збагачується перестановкою за власним «розсудом» співака колін під час чергового виконання. Іноді кількість колін у пісні досягає 14 -15. То вже справжня симфонія звуків.

– Як ви гадаєте, у казці Г.К.Андерсена був просто соловей чи соловей –«композитор»? Чому?

– Чому саме спів живого, а не штучного солов'я врятував правителя?

4.Робота з літературознавчими термінами:тема, ідея художнього твору

Тема –те, про що оповідає автор; елемент змісту, відповідь на питання, про що цей твір.

Ідея –узагальнююча,центральна думка твору,його сенс; те, що хотів сказати автор.

– Розгадайте «плутанку».Чи згодні ви зтим, що ці слова містять головну думку казки?

Не – зо – що –то – щить– все–те – бли – ло

Відповідь:Не все те золото, що блищить.

– Отже, справжнє мистецтво має бути вільне, воно говорить правду рибалці, дівчинці і імператору.Цедуже мудра казка, бо вона нагадує,що не можнаплутатизовнішнюдосконалістьіз живим мистецтвом. Тому щонавітьнайкрасивішаіграшкалишаєтьсятількизабавкою, а справжнємистецтвозачіпає за живе і змушуєвідгукуватисяусімсерцем, і лишевономожевиявитисясильнішим за смерть.Мистецтво – дивна сила. Вона може робити чудеса з людиною, яка доторкнулася до прекрасного, простогоіводночас таємничого світу мистецтва. Мистецтва, що може перемогти смерть.

IV. Підсумок уроку.

–Як ви гадаєте, казка Андерсена «Соловей» про справжню красу та штучну красивість чи милосердя і вдячність?

– Чому навчає казка?

Заключне слово вчителя.Солов'я здавна народ прославляє в піснях, віршах, скульптурах... У фольклорі він втілює образ волі, друга, подарунка. Часто соловейко виступає в ролі крилатого посла. Йому повіряли люди свої таємниці, розповідали про свої радості і горе. Його наділяли ніжними епітетами «вільна пташка», «соловейко маленький». Талановитих співаків називали соловейками. Так, «українським соловейком» називали співака Анатолія Солов'яненка. Багато пісень співає він, і серед них «Не щибечи, соловейку» на слова Віктора Забіли і музику М. Глінки. (звучить фонограма). До солов'я звертався і український поет Тарас Шевченко. (чит. вірш).

Якщо ви втратили віру в себе і в свої сили, дуже втомилися, вам здається, що зло перемогло – зверніться до казок Андерсена і його герої допоможуть вам своєю вірою в силу добра. “Світ навколо нас сповнений краси. Розплющ очі і дивись!” – говорив Ганс Крістіан Андерсен.

V.Домашнє завдання (за вибором)

1. Написати твір–мініатюру «Мої враження від казки Г.К.Андерсена «Соловей».

2. Дібратиприслів'я про солов'я.

3. Намалюватиілюстрації до казки.